

Κόκκινο Ελάφι (*Cervus elaphus*)

Άλλοτε κοινό, σήμερα σπάνιο και απειλούμενο

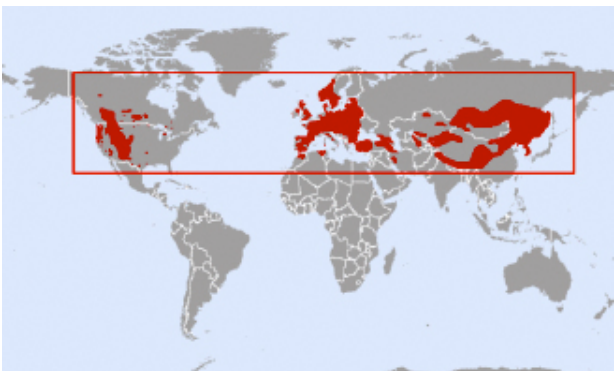
Ταυτότητα του είδους

Επιστημονικό όνομα:	<i>Cervus elaphus</i>
Κοινό όνομα:	Κόκκινο Ελάφι ή Ελάφι
Περιγραφή:	Αρσενικό με κέρατα που απορρίπτονται κάθε χρόνο (κλαδοκέρατα). Και τα δύο φύλα έχουν μια φαιοκίτρινη κηλίδα γύρω από την ουρά (κάτοπτρο). Στα άλλα δύο ελαφοειδή της Ελλάδας: το ζαρκάδι και το πλατώνι η κηλίδα αυτή είναι λευκωπή.
Βάρος:	Αρσενικό 75-340 κιλά, θηλυκό 56-254 κιλά (ανάλογα με το υποείδος).
Προσδόκιμο ζωής:	Έως 27 χρόνια αν και τα περισσότερα ζώα ζουν λιγότερο από 15 χρόνια.
Τροφή:	Θεωρείται μικτός βοσκητής, τρέφεται δηλαδή τόσο με κλαδιά και φύλλα δέντρων όσο και με διάφορες πόες.
Βιότοπος:	Τα διάφορα υποείδη του κόσμου εμφανίζονται σε μια μεγάλη ποικιλία βιοτόπων. Τα ελάφια στην Ελλάδα είναι, κατά κύριο λόγο, δασόβια.
Πληθυσμοί στην Ελλάδα:	Ο πιο ακμαίος πληθυσμός βρίσκεται στον Εθνικό Δρυμό Πάρνηθας. Μικρός πληθυσμός βρίσκεται στη Ροδόπη, κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία. Ζώα που έχουν προέλθει από τον πληθυσμό της Πάρνηθας έχουν μεταφερθεί στα Κρατικά Εκτροφεία: Κοζάνης, Χρυσοπηγής Σερρών, Μονής Αγάθωνος Φθιώτιδας, Καλουσίου Πατρών. Από τα κρατικά εκτροφεία κατά καιρούς απελευθερώνονται ζώα σε ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές με σκοπό τη θήρα. Εμπλουτισμός με λίγα ζώα έχει γίνει στην περιοχή Ραφταναίων-Πραμάντων Ηπείρου ενώ μια σειρά άλλων ανεπίσημων απελευθερώσεων ή διατήρησης ελαφιών σε αιχμαλωσία από ιδιώτες αναφέρονται για διάφορες περιοχές της χώρας.

Εξάπλωση στον κόσμο

Το κόκκινο ελάφι έχει μια ευρεία εξάπλωση στον πλανήτη που εκτείνεται από την Ευρώπη και τη βόρεια Αφρική μέχρι την κεντρική Ασία, Σιβηρία, Άπω Ανατολή και βόρεια Αμερική. Οι πληθυσμοί της Σιβηρίας, της Άπω Ανατολής και της Αμερικής θεωρείται ότι ανήκουν σε άλλο είδος. Έχει εισαχθεί από τον άνθρωπο σε διάφορα ακόμη μέρη του κόσμου (Λατινική Αμερική, Ωκεανία). Εμφανίζεται από το ύψος της θάλασσας έως πάνω από τα δένδρα (c.2.500 μ.) των Άλπεων.

Χάρτης εξάπλωσης των Κόκκινων Ελαφιών (IUCN 2009)

Οι νεώτερες έρευνες υποστηρίζουν την άποψη ότι τα σημερινά ελάφια κατάγονται από κοινούς προγόνους που βρίσκονταν στην περιοχή του Κιργιστάν και της βόρειας Ινδίας και έχουν δώσει δύο διακριτές ομάδες. Αυτές διαχωρίστηκαν περίπου 7 εκατομμύρια χρόνια και σήμερα θεωρούνται από πολλούς ερευνητές ως διαφορετικά είδη. Το ανατολικό είδος *Cervus canadensis* και το δυτικό είδος *Cervus elaphus*.

Το ανατολικό είδος εντοπίζεται στην περιοχή της Σιβηρίας, Άπω Ανατολής και στη βόρεια Αμερική. Μην ξεχνάμε ότι μεταξύ της βόρειας Αμερικής και της Σιβηρίας υπήρχε το χερσαίο πέρασμα του Βερίγγειου μέχρι μόλις 9.000 χρόνια πριν. Το δυτικό είδος μπορεί να διακριθεί σε τέσσερις υποομάδες που εντοπίζονται σε αντίστοιχες γεωγραφικές περιοχές:

- Δυτική Ευρώπη
- Βαλκάνια
- Μέση Ανατολή
- Αφρική

Οι υποομάδες απέκτησαν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όταν οι παγετώνες τις απομόνωσαν. Η ομάδα της ανατολικής Ευρώπης φαίνεται ότι είχε βρει καταφύγιο στα Βαλκάνια κατά την τελευταία παγετώδη περίοδο. Αυτό σημαίνει ότι ο πληθυσμός των Βαλκανίων έχει ιδιαίτερο γενετικό χαρακτήρα που τον διαχωρίζει από τις υπόλοιπες ομάδες.

Το Κόκκινο Ελάφι στην Ελλάδα

Το ελάφι (*Cervus elaphus*) μαζί με το ζαρκαδι (*Capreolus capreolus*) και το πλατόνι (*Dama dama*), είναι τα μοναδικά είδη ελαφιδών που η παρουσία τους είναι επιβεβαιωμένη κατά τους ιστορικούς χρόνους στον ελλαδικό χώρο.

Το ελάφι ζούσε κάποτε σε ολόκληρη σχεδόν την ηπειρωτική Ελλάδα. Μέσα σε λίγες δεκαετίες οι

πληθυσμοί του συρρικνώθηκαν σε τέτοιο βαθμό ώστε το είδος βρέθηκε στην κατηγορία των απειλούμενων ζώων της χώρας. Στα τέλη του 20ου αιώνα τα ελάφια περιορίστηκαν στη χερσόνησο της Σιθωνίας, στην ορεινή περιοχή της Ροδόπης και στην Πάρνηθα. Μικροί αριθμοί φυλάσσονταν επίσης σε λίγα εκτροφεία. Την δεκαετία του '90 ο πληθυσμός των ελαφιών της Σιθωνίας αφανίστηκε εξαιτίας της διάνοιξης ορεινών δρόμων που διευκόλυναν το έργο των λαθροκυνηγών. Ο προστατευμένος πληθυσμός της Πάρνηθας είναι σήμερα ο πιο ακμαίος της χώρας.

Παλαιοντολογικά ευρήματα αλλά και αναφορές περιηγητών για την ύπαρξη ελαφιών στην ευρύτερη περιοχή της Αττικής, τεκμηριώνουν τη διαχρονική παρουσία τους κατά τους προϊστορικούς και ιστορικούς χρόνους. Όταν το 1908 εισήχθησαν λίγα ελάφια από τη Δανία στο βασιλικό κτήμα του Τατοΐου δεν είναι βέβαιο ότι ο γηγενής πληθυσμός ελαφιών είχε ήδη εξαφανιστεί. Ακολούθησαν και άλλες εισαγωγές ελαφιών κατά τη διάρκεια του 20ου αιώνα από τη Δανία αλλά κυρίως από τις γύρω γειτονικές βαλκανικές χώρες. Σύμφωνα πάντως με κάποιους μελετητές, όλα τα ζώα θεωρείται ότι ανήκουν στο ίδιο υποείδος με το ελληνικό (*Cervus elaphus hippelaphus*).

Το κόκκινο ελάφι είναι το μεγαλύτερο φυτοφάγο ζώο της Ελλάδας. Ως αναπόσπαστο στοιχείο της ελληνικής φύσης μπορεί να παίξει ουσιαστικό ρόλο στη διαμόρφωση και την εξέλιξη των οικοσυστημάτων, ειδικά στις μέρες μας όπου η ελεύθερη κτηνοτροφία σταδιακά εγκαταλείπεται.

Ως φυσικός βοσκητής, έπαιζε πάντα σημαντικό ρόλο στη βάση της τροφικής πυραμίδας. Μεγάλα αρπακτικά και γύπες –που σήμερα απειλούνται επίσης με εξαφάνιση– θα μπορούσαν να στηρίζουν την επιβίωσή τους στην ύπαρξη των ελαφιών.

Επιπτώσεις ανθρώπινων δραστηριοτήτων στον πληθυσμό των ελαφιών

Το λαθραίο κυνήγι είναι η κύρια αιτία που περιορίζει την εξάπλωση του είδους στη χώρα. Η απώλεια βιοτόπων εξαιτίας της εντατικοποίησης της γεωργίας και της επέκτασης των οικιστικών εκτάσεων περιορίζει τα διαθέσιμα ενδιαιτήματα για το είδος ενώ εμποδίζει και τη φυσική διασπορά του σε νέους βιότοπους. Εγκαταλελειμμένα σκυλιά οδηγούνται συχνά στην απελπισμένη επιλογή θήρευσης ελαφιών στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας.

Το ελάφι στη σύγχρονη ελληνική νομοθεσία

Το ελάφι προστατεύεται κατά ένα μέρος από την ελληνική νομοθεσία. Συγκεκριμένα: Ο Δασικός Κώδικας (Ν.Δ. 86/69-ΦΕΚ Α'7/18-1-1969) απαγορεύει το κυνήγι του ελαφιού καθώς και τη, χωρίς ειδική άδεια, διατήρηση σε αιχμαλωσία ή την εμπορική εκμετάλλευσή του. Η νομοθεσία ωστόσο δεν λαμβάνει υπόψη ότι, σε αντίθεση με πολλές ευρωπαϊκές χώρες όπου το είδος είναι κοινό, στην Ελλάδα είναι απειλούμενο με εξαφάνιση και χαρακτηρίζεται ως κρίσιμως κινδυνεύον.

Στο πλαίσιο των περιορισμών που θέτει η σύμβαση CITES για το διεθνές εμπόριο της άγριας ζωής, απαιτείται ειδική άδεια για την εισαγωγή, εξαγωγή, επανεισαγωγή, επανεξαγωγή και διακίνηση των ελαφιών. Σύμφωνα, τέλος, με τη Σύμβαση Βέρνης (Σύμβαση για τη διατήρηση της άγριας ζωής και του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης, Π.Δ. 1335/83, ΦΕΚ 32/Α/13-3-83), το ελάφι περιλαμβάνεται στα «προστατευόμενα είδη πανίδας».

Το WWF Ελλάς για το Κόκκινο Ελάφι

Σε ειδική μελέτη με τίτλο «Έρευνα Οικολογίας του Κόκκινου Ελαφιού στο Όρος Πάρνηθας» το WWF Ελλάς κατέγραψε τα σημαντικότερα στοιχεία που αφορούν τον πληθυσμό της Πάρνηθας, τον ακμαιότερο πληθυσμό κόκκινου ελαφιού της χώρας.

Η μελέτη διήρκησε τρία χρόνια (2007-2009) και κατέληξε, εκτός των άλλων, σε ένα ειδικό σχέδιο συστηματικής παρακολούθησης των ελαφιών της Πάρνηθας καθώς και σε ένα σχέδιο δράσης για τα ελάφια της Ελλάδας γενικότερα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, το 2009 ο αριθμός των ελαφιών της Πάρνηθας δεν ξεπερνά τα 600 ζώα. Τα άτομα αυτά διασπείρονται αδρά από τη λίμνη του Μαραθώνα στα ανατολικά έως το όρος Πάστρα στα δυτικά. Η χειμερινή περιοχή εξάπλωσής τους υπολογίζεται σε ~360.000 στρ., ενώ η πλειοψηφία των ζώων περιορίζεται το καλοκαίρι στα υψηλότερα σημεία του βουνού (700- 1.400 μ.) σε μια έκταση περίπου 44.500 στρ. Οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις των ελαφιών παρατηρούνται σε λίγες μόλις απομονωμένες θέσεις του ορεινού όγκου της Πάρνηθας μακριά από κάθε ανθρώπινη όχληση. Η αναλογία των αρσενικών – θηλυκών ελαφιών είναι σχεδόν 1:1. Ωστόσο, τα μισά περίπου ενήλικα θηλυκά ελάφια βρέθηκαν χωρίς νεογνά το καλοκαίρι του 2009.

Χαρακτηριστικό είναι ότι ο πληθυσμός αυτός δεν παρουσιάζει γεωμετρική αύξηση, συγκριτικά με την απογραφή του 1994, όπως θα αναμενόταν για έναν πληθυσμό που δεν πιέζεται από φυσικούς θηρευτές (π.χ. λύκος, αρκούδα).

© Π. Λατούδης

Για τη διατήρηση του υπάρχοντος πληθυσμού αλλά και την εξάπλωσή του είδους σε νέους βιότοπους πέρα από την Πάρνηθα, το WWF Ελλάς υποστηρίζει ότι είναι απαραίτητη, μεταξύ άλλων, η βελτίωση και εφαρμογή της σχετικής νομοθεσίας που αφορά στην εμπορία, τη θήρευση, τη διακίνηση, διατήρηση σε αιχμαλωσία και την απελευθέρωση των ζώων. Εξαιρετικά σημαντική κρίνεται και η δημιουργία ενός κέντρου περίθαλψης, χειρισμού και γενετικού ελέγχου των ζώων. Τέλος, απαιτείται η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης και ιδιαίτερα των κατοίκων και επισκεπτών περιοχών όπου θα μπορούσαν να δημιουργηθούν νέοι υποπληθυσμοί.

για ένα ζωντανό πλανήτη

Μάθετε περισσότερα στο www.wwf.gr

Υποστηρίξτε την δράση μας

Ευχαριστίες

Η μελέτη με τίτλο «Έρευνα Οικολογίας του Κόκκινου Ελαφιού στο Όρος Πάρνης» ξεκίνησε το 2007, στο πλαίσιο του προγράμματος «Γνωρίζω – Συμμετέχω - Προστατεύω: Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας» και στη συνέχεια εντάχθηκε στο πρόγραμμα «Το Μέλλον των Δασών», που εκπονείται από το WWF Ελλάς και συγχρηματοδοτείται από τα Κοινωνικά Ιδρύματα Ι.Σ. Λάτση, Α.Γ. Λεβέντη και Μποδοσάκη, καθώς και από τις εισφορές των υποστηρικτών της οργάνωσης. Για την εκπόνηση της μελέτης, η οργάνωση συνεργάστηκε με το Τμήμα Βιολογίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, τον Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πάρνηθας και το Δασαρχείο Πάρνηθας. Στην εκπόνηση της μελέτης συνεργάστηκαν και πολλοί άλλοι ειδικοί επιστήμονες, καθώς και αριθμός εθελοντών της οργάνωσης.

Πηγές

- Λατσούδης, Π., Kret, Elzbieta, Ποϊραζίδης, Κ. & Κατσαδωράκης, Γ. 2010. Σχέδιο Συστηματικής Παρακολούθησης Κόκκινων Ελαφιών *Cervus elaphus* Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας. WWF Ελλάς, Αθήνα. 72 σελ.
- Σφουγγάρης Θ. 2009. Κόκκινο Ελάφι. Στο: Λεγάκης Α. & Μαραγκού Π. (επιμ. έκδ): Το Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ειδών Ζώων της Ελλάδας, Ελληνική Ζωολογική Εταιρεία, Αθήνα, 528 σελ.
- Lovari, S., Herrero, J., Congro, J., Maran, T., Giannatos, G., Stubbe, M., Aulagnier, S., Jdeidi, T., Masseti, M. Nader, I., de Smet, K. & Cuzin, F. 2008. *Cervus elaphus*. Στο: IUCN 2009. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2009.2. www.iucnredlist.org. (Δεκ. 2009).
- Whitehead, G.K.1993. The Whitehead Encyclopedia of Deer. Swan Hill Press, UK. 597 σελ.

Το σύνολο των αναφορών του προγράμματος «Έρευνα Οικολογίας του Κόκκινου Ελαφιού στο Όρος Πάρνης» μπορείτε να βρείτε στη ιστοσελίδα του WWF Ελλάς (www.wwf.gr) στη θεματική ενότητα: απειλούμενα είδη.

Επικοινωνία

WWF Ελλάς
Φιλελλήνων 26, 105 58, Αθήνα
Τηλ.: 210 3314893
Fax: 210 3247578
Email: support@wwf.gr
Website: www.wwf.gr